

Давлатов У.Р., Чотбаев А.А.

**ПРОКУРАТУРА ЖАНА МИЛИЦИЯ ОРГАНДАРЫНЫН МАМЛЕКЕТТҮҮЛҮКТҮ
БЕКЕМДӨӨДӨГҮ ОРДУ ЖАНА РОЛУ**

Давлатов У.Р., Чотбаев А.А.

**МЕСТО И РОЛЬ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ И МИЛИЦИИ
В УКРЕПЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ**

U.R. Davlatov, A.A. Chotbaev

**THE PLACE AND ROLE OF PROSECUTORS AND THE POLICE
THE STRENGTHENING OF THE STATEHOOD**

УДК: 342.129.49

Бул илимий макалада Кыргыз Республикасынын ИИМ кызматкерлеринин мамлекеттүүлүктү бекемдөөдөгү ролу жөнүндө жазылган.

В данной научной статье рассматривались вопросы деятельности работников МВД по укреплению государственности Кыргызской Республики.

In this scientific article addressed the activities of employees of the Ministry of Internal Affairs on strengthening the Statehood of the Kyrgyz Republic.

1. Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары - коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу жана кылмыштуулукка каршы күрөшүү боюнча аткаруучу-тескөөчү милдеттерди жүзөгө ашыруучу мамлекеттик куралдуу укук коргоо органы.

Ички иштер органдарынын негизги милдеттери төмөндөгүлөр:

- коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу;
- кылмыштуулукка каршы күрөшүү;
- компетенциясынын чектеринде кылмыш жазаларды жана административдик жаза чараларын аткаруу;
- жол коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндө контролдоп-уруксат берүүчү чараларды, эсепке алуукаттоо жана экзаменден өткөрүү иштерин жүзөгө ашыруу.

Ички иштер органдарын мыйзамдарда аларга жүктөлбөгөн милдеттерди аткарууга тартууга тыюу салынат. Мыйзам тарабынан түздөн-түз бийлик-укук берилген органдардан жана кызмат адамдарынан башка эч ким ички иштер органдарынын ишине кийлигишүүгө укуксуз. Ички иштер органдары өздөрүнө жүктөлгөн милдеттерди мамлекеттик органдар, коомдук бирикмелер, эмгек жамааттары, ошондой эле ички иштер органдарынын ишине көмөк көрсөтүү үчүн түзүлгөн коомчулуктун кошундары менен өз ара аракеттенип ишке ашырышат. Мамлекеттик органдар, эмгек жамааттары, кызмат адамдары, коомдук бирикмелер ички иштер органдарына алардын милдеттерин аткарууда жардам көрсөтүүгө милдеттүү. Ички иштер органдарынын ишине ар тараптан көмөк көрсөтүү Кыргыз Республикасынын граждандарынын парзы.

Ички иштер органдары өз ишинде граждандардын укугун урматтоого негизденишет жана алардын граждандыгына, социалдык, мүлктүк жана башка абалына, расалык жана улуттук таандуулугу-

на, жынысына, курагына, билимине жана тилине, динге болгон мамилесине, саясий жана башка ишенимдерине, иштеген ишинин түрүнө жана мүнөзүнө карабастан ар бирин коргоонун гаранты болуп саналат.

Граждандардын укуктарына жана эркиндиктерине ар кандай чек коюуга мыйзамдарда каралган негиздерде жана тартипте гана жол берилет. Граждандар өздөрүнүн укуктарынын жана эркиндиктеринин чектелиши жаатында ички иштер органдарынын кызматкерлеринен түшүнүк алууга укуктуу.

Ички иштер органынын кызматкеринин аракетин менен өзүнүн укугуна, эркиндигине жана мыйзамдуу таламдарына шек келтирилди деп эсептелген адамдар бул аракеттерге ички иштер органынын жогору турган органына же кызмат адамына, прокурорго, ошондой эле сотко даттанууга укуктуу.

Ички иштер органдары кармалгандарга, камакка алынгандарга жана соттолгон адамдарга юридикалык жактан коргонуу укугун ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берип, алардын турган жери жөнүндө туугандарына, иштеген же окуган жериндеги администрацияга билдиришет. Зарыл болгон учурда ички иштер органдары аларга токтоосуз түрдө медициналык жана башка жардам көрсөтүүгө, ошондой эле аталган адамдарды кармоонун, камакка алуунун, соттоонун натыйжасында граждандардын өмүрүнө, саламаттыгына же мүлкүнө келтирилген коркунучту четтетүүгө карата чараларды көрүшөт.

2. Кыргыз Республикасынын ички иштер министрлиги, ага баш ийген облустардын жана Бишкек шаарынын ички иштер башкармалары, ички иштер органдарынын транспорттук кичи бөлүмдөрү, шаардык, райондук, шаарлардагы райондук, баселкелик кичи бөлүмдөрү, ошондой эле өзгөчө жана режимдүү объектилердеги кичи бөлүмдөрү, окуу жайлары, мекемелери жана уюмдары Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарынын бирдиктүү системасын түзөт.

Ички иштер органдарынын түзүмүн жана Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги жөнүндө жобону Кыргыз Республикасынын Премьер-министри бекитет.

Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарына жетекчиликте Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши бекиткен, Кыргыз Республикасынын Ички иштер министри жүзөгө ашырат. Кыргыз Республикасынын Ички иштер министри өз иши үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн алдында жеке

жоопкерчиликтүү болот.

Башка мамлекеттин жараны болбогон, соттуулугу алынганга же жоюлгандыгына карабастан кылмыш иши үчүн соттолбогон, 19 жашка толгон (Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлигинин окуу жайларында билим алган жана башка мамлекеттердин ушуга теңдеш окуу жайларында окуган адамдарды кошпогондо), ички иштер органдарындагы кызматка жарактуу, ички иштер органдарынын кызматкерлерине коюлуучу квалификациялык билимдерге ээ Кыргыз Республикасынын жараны ички иштер органдарынын кызматкери боло алат.

Ички иштер органдарынын кызматкерлери ички иштер органдарында төмөндөгү куракка чейин кызмат өтөй алышат:

1) катардагы жана кенже башкаруучу курамдагы атайын наамдары барлар:

- 50 жашында отставкага бошотулат;
- 45 жашында запаска бошотулууга укуктуу;

2) орто жана улук башкаруучу курамдагы атайын наамдары барлар:

- 55 жашында отставкага бошотулат;
- 50 жашында запаска бошотулууга укуктуу;

3) жогорку башкаруучу курамдагы атайын наамдары барлар:

- 60 жашында отставкага бошотулат;
- 55 жашында запаска бошотулууга укуктуу;

4) ички иштер органдарынын окуу жайларында окутуучулук кызматта болгондор:

- 65 жашында отставкага бошотулат;
- 60 жашында запаска бошотулууга укуктуу.

Ички иштер органдарынын кызматкерлеринин ички иштер органдарында кызмат өтөө мөөнөтүнүн жеткен чеги Кыргыз Республикасынын ички иштер органдарында катардагы жана башкаруучу курамынын кызмат өтөөсү жөнүндөгү Жобосунда белгиленген тартипте 5 жылга узартылышы мүмкүн.

Ички иштер органдарынын штаттык саны кыскарганда же түзүмдөрү жоюлганда кыскарып же жоюлуп жаткан кызматты ээлеген ички иштер органдарынын кызматкерлери ички иштер органдарынын кадрларынын карамагында 4 айдан ашпаган мөөнөткө калтырылуу менен кызматтарынан бошотулат.

Ички иштер органдарынын кадрларынын карамагында калтырылган адамдарга Кыргыз Республикасынын Президенти белгилеген тартипте жана өлчөмдө 4 ай бою акча төлөмдөрү төлөнөт.

Бош штаттык кызмат орду пайда болгондо дайындоо ички иштер органдарынын кадрларынын карамагында калтырылган адамдардын ичинен алардын мурдагы кызмат ордун жана атайын наамын эске алуу менен жүзөгө ашырылат. Мындай учурда ротация жолу менен да кызматка дайындала болот.

Ички иштер органдарында кызмат өтөө курагынын чегине жеткен кызматкерлер, ички иштер органдарынын кадрларынын карамагында калтырылгандарды кошкондо, ички иштер органдарынын кызматынан бошотулууга тийиш.

3. Ички иштер органдары (кызматкерлери) өз

компетенциясынын чектеринде:

1) коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылууга;

2) кылмыштарды табууга, алдын алууга, ага бөгөт коюуга жана бетин ачууга, алар жөнүндө келип түшкөн маалыматтарды каттоого;

3) алгачкы текшерүүнү жана алдын ала тергөөнү жүзөгө ашырууга;

4) кылмыш жасаган, тергөөдөн, алгачкы текшерүүдөн жана соттон жашырынып жүргөн, уголовный жазаны өтөөдөн качып жүргөн, дайынсыз жок болуп кеткен, ошондой эле издеп табуу милдети ички иштер органдарына жүктөлгөн башка адамдарды издеп табууга;

5) укук бузуулардын жана кырсыктардан жапа чеккен, ошондой эле жардамга муктаж болгон адамдарга кечиктирилгис жардам көрсөтүүгө;

6) кылмыш же болбосо жазык иши жөнүндө арыз (билдирүү) өндүрүшүндө турган соттун (судьянын), прокурордун, алгачкы текшерүү органынын башчысынын же тергөөчүнүн чечимине ылайык Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган коопсуздук чараларын жазык сот өндүрүшүнө катышкан күбөлөргө, жабырлануучуларга жана башка катышуучуларга колдонууга;

7) Кыргыз Республикасынын аймагында же айрым жерлерде өзгөчө же согуштук абал киргизилген учурда ал жерлерде укуктук режимди камсыз кылууга жана сактоого мыйзамдарга ылайык катышууга;

8) компетенциясынын чектеринде жол кыймылынын коопсуздугун камсыз кылууга, бул чөйрөдөгү эрежелердин, нормативдердин жана стандарттардын сакталышына контролдукту жүзөгө ашырууга, автотранспорт каражаттарын каттоого жана эсепке алууга, транспорт каражаттарын башкаруу укугуна экзамендерди алууга жана айдоочулардын күбөлүктөрүн берүүгө, механикалык транспорт каражаттарын жана чиркегичтерди мамлекеттик техникалык кароодон өткөрүүгө;

КР конституциясы 27-июнь 2010-жыл.

9) жарылуучу, таасири күчтүү химиялык, уу, наркотиктери бар жана башка заттарды, нерселерди жана материалдарды, куралдарды, ок-дарыларды сатып алуунун, сактоонун, бир жерден экинчи жерге жеткирүүнүн эрежелеринин сакталышына контролдук жүргүзүүгө; Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталуучу тизмелер боюнча объектилерди ачууга жана аларды иштетүүгө;

10) граждандар жана кызмат адамдары тарабынан паспорт системасынын эрежелеринин сакталышына контролдук жүргүзүүгө;

11) граждандык, миграция, келүү жана кетүү жөнүндө, чет өлкөлүк граждандардын жана граждандыгы жок адамдардын укуктук абалынын маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын аткарууга;

12) келишимдик негизде объектилерди, юридикалык жактардын жана жеке адамдардын мүлкүн кайтарууга, ошондой эле Улуттук гвардиянын,

Коргоо министрлигинин жана Улуттук коопсуздук боюнча мамлекеттик комитетинин обьектилеринен башка обьектилердин ведомстволук кайтаруу ишин уюштурулушуна контролдук жүргүзүүгө;

13) эркинен ажыратуу менен байланышпаган жаза чараларына соттолгон адамдар эркинен ажыратуу өкүмүнүн аткаруу мөөнөтү узартылган адамдардын үстүнөн мыйзамдарга ылайык административдик көзөмөл жүргүзүүгө, ошондой эле аларга контролдук белгилөөгө жана жүзөгө ашырууга;

14) административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча өндүрүштү жүзөгө ашырууга;

15) компетенциясынын чектеринде уголовный жазаны жана административдик жаза чараларын аткарууга;

16) менчиктин бардык түрүндө чарба жүргүзүп жаткан обьектилерде өрт коопсуздугунун абалына көзөмөлдүктү жүзөгө ашырууга жана өрттөн сактоонун, өрт өчүрүүнүн бардык түрдөгү кичи бөлүмдөрүнө жетекчилик кылууга;

17) атайын жана аскердик жүктөрдү ташууну уюштурууга;

18) карантиндик иш-чараларды өткөрүүгө катышууга, айлана-чөйрөнү, жаратылыш ресурстарын жана жаныбарлар дүйнөсүн коргоодо жаратылышты коргоо органдарына көмөк көрсөтүүгө милдеттүү.

19) жеке детективдерге жана жеке детективдик ишканаларга жашыруун мүнөздөгү маалыматтарды камтыбаган ички иштер бөлүмдөрүнүн тиешелүү картотекаларынан пайдаланууга укук берет.

Ички иштер органдарына (кызматкерлерине) өздөрүнө жүктөлгөн милдеттерди аткаруу үчүн:

1) граждандардан жана кызмат адамдарынан коомдук тартипти сактоону, ички иштер органдарынын бийлик-укуктарын жүзөгө ашырууга тоскоолдук кылган укук бузууларды жана аракеттерди токтотууну талап кылууга; мыйзамдуу талаптар аткарылбаган учурда мажбурлоонун Мыйзамдарда каралган чараларын колдонууга;

2) кылмыш кылды же административдик укук тартибин бузду деп шектенүүгө жетиштүү негиздер болгондо граждандардын ким экендигин күбөлөндүргөн документтерин, ошондой эле аткарылышына контролдук жүргүзүү ички иштер органдарына жүктөлгөн эрежелердин сакталышын текшерүү үчүн зарыл болгон башка документтерди текшерүүгө;

3) административдик укук бузуулар жөнүндө протоколдорду жазууга, компетенциясынын чектеринде административдик жаза чараларын колдонууга, укук бузуучуларды кармоого жана ички иштер органдарына жеткирүүгө, буюмдарды жана транспорт каражаттарын жеке карап чыгууга, буюмдарды жана документтерди алып коюуга, административдик укук бузуулар жөнүндө иштер боюнча өндүрүштү камсыз кылуунун мыйзамда каралган башка чараларын колдонууга;

4) кылмыш жасагандыгы боюнча шектүү деп кармалган, же болбосо селсаяктык жана кайырчылык кылгандыгы үчүн кармалган адамдарды, камакка

алынгандарды, кыянаттык менен кылмыш жасагандарды, административдик камакка алынгандарды мыйзамдарда каралган учурларда сүрөткө тартууга, үнүн жаздырып алууга, киного жана көрсөтмө тасмага тартып алууга, дактилоскопиядан жана каттоодон өткөрүүгө;

5) административдик көзөмөлгө алынган адамдардын эсебин жүргүзүүгө алардын үстүнөн контролдукту жүзөгө ашырууга, аларга мыйзамдарда каралган чектөөлөрдү колдонууга;

6) эгерде аларды токтоосуз түрдө бөлөк кармоо зарыл болсо, он сегиз жашка толбогон жана укук тартибин бузган жашы жете элек адамдарды кармоого жана кабыл алып-бөлүштүрүүчү жайларда күтүүгө, ошондой эле аларды атайын окутуу-тарбиялоо мекемелерине жөнөтүүгө, багар-көрөрү жок балдарды жана өспүрүмдөрдү опека жана попечителдик кылуучу органдарга жеткирүүгө;

7) укук тартибин бузган аскер кызматкерлерин кармоого жана аларды аскер коменданттарына, аскер бөлүктөрүнүн командирлерине же аскер комиссарларына өткөрүп берүүгө;

8) кылмыш жасады деп шектүү болгон жана айыпталган адамдарды Мыйзамда белгиленген тартипте кармоого жана камакка алууга;

9) укук тартибин бузган адамдарды мыйзамдарда белгиленген тартипте алкоолдук ичимдиктерди ичкендиги, наркотикалык, уулуу жана башка психотроптук каражаттарды пайдалангандыгы боюнча текшерүүдөн өткөрүүгө, же болбосо аларды текшерүүдөн өткөрүү үчүн медициналык мекемелерге жиберүүгө же жеткирүүгө;

10) өз өндүрүшүндө болгон иштер жана материалдар боюнча граждандарды ички иштер органдарына чакырууга, граждандардан түшүнүктөрдү, справкаларды, документтерди алууга жана алардын көчүрмөлөрүн алууга, мыйзамда белгиленген учурларда жана тартипте граждандарды мажбурлап алып келүүгө;²

11) уголовный иштер боюнча экспертизаларды, текшерүүлөрдүн материалдары боюнча ревизияларды, иликтөөлөрдү жүргүзүүгө, тергөө аракеттеринин өндүрүшүнө жана оперативдүү иш-чараларга катышуу үчүн адистерди тартууга;

12) мыйзамдарга ылайык оперативдүү-издөө иш-чараларын жүзөгө ашырууга, анын ичинде кылмыштарга бөгөт коюу жана бетин ачуу максатында техникалык каражаттарды колдонууга;

13) бажы органдары менен өз ара аракеттенип, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан белгиленүүчү тартипте граждандык аба кемелеринин жүргүнчүлөрүнүн колундагы буюмдарын, жүктөрүн жана жүргүнчүлөрдүн өздөрүн кароого;

14) мыйзамдарда каралган негиздер болгон учурда граждандарга таандык болгон турак жайларга жана башка жагдайларга, ишканалардын, мекемелердин, уюмдардын (чет мамлекеттердин Кыргыз Республикасындагы дипломатиялык жана консулдук өкүлчүлүктөрүнөн башка) аймагына жана имараттарына тоскоолдуксуз кирүүгө жана аларды коомдук

тартипти сактоо, кылмышкерлерди кармоо, адамдын өмүрүн, саламаттыгын же мүлкүн сактап калуу максатында карап чыгууга укуктуу. Турак жайда жашаган граждандардын эркине каршы аларга кирүүнүн бардык учурлары жөнүндө ички иштер органдары прокурорго 24 сааттын ичинде билдиришет;

15) мыйзамда каралган негиздер болгон учурда Кыргыз Республикасындагы чет мамлекеттердин дипломатиялык жана консулдук өкүлчүлүктөрүнөн жана эл аралык уюмдардан башка кимге баш ийгендигине жана менчигинин түрүнө карабастан ишканалардын, мекемелердин, уюмдардын аймагына жана имараттарына, ошондой эле граждандар тарабынан жеке өз алдынча иш аткаруу үчүн пайдаланылган бөлмөлөргө тоскоолдуксуз кирүүгө, менчик ээсинин же болбосо анын өкүлүнүн же анын бийлик-укугу берилген адамынын катышуусу менен өндүрүштүк, кампалык, соода, кызматтык бөлмөлөрдү, транспорт каражаттарын, товарларды жана мүлктөрдү сактай турган жана пайдалана турган башка жерлерди карап чыгууга; ишканалардын, мекемелердин, уюмдардын жетекчилеринен, ошондой эле граждандардан текшерилип жаткан ишке тиешелүү болгон зарыл маалыматтарды, маалымдамаларды, документтерди, кат жүзүндө түшүнүктөрдү алууга;

16) Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында каралган негиздер бар болгон учурда "Жазык сот өндүрүшүнө катышкан күбөлөрдүн, жабырлануучулардын жана башка катышуучулардын укуктарын коргоо жөнүндө" Кыргыз Республикасынын Мыйзамына ылайык жазык сот өндүрүшүнө катышкан күбөлөрдү, жабырлануучуларды жана башка катышуучуларды мамлекеттик коргоону жүзөгө ашыруу жөнүндө чечимди кабыл алууга;

17) алардын жеке коопсуздугун, коомдук тартипти жана коомдук коопсуздукту камсыз кылуу, ошондой эле оперативдүү-издөө иш-чараларын жана тергөө аракеттерин жүргүзүү максатында граждандардын айрым участкаларга, объектилерге жана аймактарга тоскоолдуксуз барышын чектөөгө же ага убактылуу тыюу салууга;

18) камактан качкан адамдарды издөө боюнча иш-чараларды, карантиндик иш-чараларды өткөрүү учурунда, ошондой эле наркотикалык каражаттарды камтыган жапайы өсүмдүктөр өтө көп өскөн жерлерде, балыктардын баалуу тукумдары урук таштап жаткан жерлерде, улуттук парктардын, мамлекеттик коруктардын жана атайын коруктардын аймагында башка мамлекеттик органдар менен биргелешип контролдук-өткөрүүчү пункттарды түзүүгө;

19) козголгон уголовный иштер, текшерүүлөрдүн колдо болгон материалдары боюнча менчигинин түрүнө карабастан банктардан, финансы-кредит мекемелеринен, ошондой эле мамлекеттик статистика агенттосунун мекемелеринен статистикалык, оперативдүү жана отчеттук маалыматтарды, анын ичинде жеке адамдардын жана юридикалык жактардын кредиттик-акчалай операциялары жөнүн-

дө компьютердик маалыматтарды тоскоолдуксуз жана акысыз алууга, кассаларды, акча сакталган башка жерлерди, товардык-материалдык баалуулуктарды жана документтерди мөөр басып бекитүүгө, алардын сакталышын камсыз кылуучу башка чараларды көрүүгө; контролдук сатып алууларды жүргүзүүгө, сырьелордун, жарым фабрикаттардын жана продукциялардын үлгүлөрүн алып коюуга;

20) кылмыштарды жана башка укук бузууларды жасоого көмөк болгон себептерди жана шарттарды жоюу боюнча чараларды көрүүнүн зарылдыгы жөнүндө тиешелүү мамлекеттик органдарга, коомдук бирикмелерге же кызмат адамдарына, ошондой эле жеке өз алдынча иш аткарган адамдарга жана ээлик кылуунун башка түрүн аткарган адамдарга көрсөтмө киргизүүгө;

21) шаардык, шаар четиндеги жана жергиликтүү багыттагы коомдук транспорттун бардык түрүнөн (жеңил таксиден тышкары), ал эми айыл жеринде жолдо бара жаткан транспорттун бардык түрүн акысыз пайдаланууга; кызматтык максаттарда транспорттун бардык түрлөрүндө жол жүрүү документтерин брондоого же кезексиз сатып алууга;

22) окуя болгон жана өзгөчө жагдайлар түзүлгөн жерлерге жетүү үчүн, медициналык тез жардамга муктаж болгон граждандарды медициналык мекемелерге жеткирүү, кылмыш кылган адамдардын изине түшүү жана аларды ички иштер органдарына жеткирүү үчүн ошондой эле кийинкиге калтырууга болбой турган учурларда транспорт каражаттарын (чет мамлекеттердин дипломатиялык, консулдук өкүлчүлүктөрүнүн, эл аралык уюмдардын жана атайын арналыштагы транспорт каражаттарынан башка) тоскоолдуксуз пайдаланууга;

23) кызматтык максаттар үчүн юридикалык жактарга жана жеке адамдарга таандык болгон байланыш каражаттарын тоскоолдуксуз пайдаланууга;

24) кылмыштардын жана башка укук бузуулардын алдын алуу, укук тартибин чыңдоо, кылмыш жагдайлардын жана аларды жасаган адамдарды белгилөө, тергөөдөн жана соттон качып жүргөн адамдарды, дайынсыз жок болгондорду издеп табуу максатында массалык маалымат каражаттарын акысыз пайдаланууга;

25) ок атуучу куралдарды, ок-дарыларды, жарылуучу, таасири күчтүү химиялык, уу жана башка заттарды, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында аныкталуучу тизмелер боюнча нерселерди жана материалдарды САтып алуу, сактоо жана ташуу боюнча контролдоп-уруксат берүү жана чектөө чараларын жүзөгө ашырууга; курал-жарак оңдоочу, пиротехникалык, штемпелдик-гравердук ишканаларды, курал сата турган дүкөндөрдү, ок ата турган тирлерди жана стенддерди ачууга;

26) министрликтердин, мамлекеттик комитеттердин жана административдик ведомстволордун, ишканалардын, мекемелердин жана уюмдардын жол кыймылынын коопсуздугу жана айлана-чөйрөнү коргоо, автомобиль жолдорун жана башка жол курулуштарын куруу жана пайдалануу, жаңы авто-

транспорт техникасынын үлгүлөрүн иштеп чыгуу иштерине контролдук жүргүзүүгө жана милдеттүү түрдө аткарыла турган эскертүүлөрдү берүүгө; иштин ушул чөйрөсүнө таандык болгон эрежелердин, нормативдердин, стандарттардын жана окуу программаларынын долбоорлорун макулдашууга; зарыл болгон учурда көчөлөрдөгү жана жолдордогу жөө адамдардын жана транспорттун кыймылына чек коюуга жана тыюу салууга, жолдордо жүргүзүлүп жаткан иштерге, техникалык жактан бузук болгон транспорт каражаттарын пайдаланууга чек коюуга жана тыюу салууга, транспорт каражаттарын токтотууга жана айдоочулардын аны пайдаланууга жана башкарууга болгон укугунун документтерин, жолдомо барактарын жана ташылып бара жаткан жүктөрдүн товардык-транспорттук документтер менен ылайык келишин текшерүүгө; мас абалдагы, ошого тете транспорт каражаттарын башкарууга же аларды пайдаланууга укук берген документтери жок болгон адамдарды транспорт каражаттарын башка-

руудан четтетүүгө; транспорт каражаттарын кармоого жана убактылуу сактоо үчүн атайын токтотуучу жерлерге жеткирүүгө укук берилет.

27) колдонуудагы мыйзамдарга ылайык лицензия берет;

28) Кыргыз Республикасынын аймагындагы жеке детективдердин жана детективдик ишканалардын ишин контролдойт.

Адабияттар:

1. Осмоналиев К.М., Правоохранительные органы Кыргызской Республики: Учебное пособие. – Б.: Раритет Инфо, 2005.
2. Правоохранительные органы (конспект лекций). – М.: "Приор-издат", 2003.
3. Григонис Э.П. Правоохранительные органы. – СПб: Питер, 2001.
4. Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Правоохранительные органы. – М.: Изд-во ЗЕРЦАЛО, 1999.

Рецензент: к.филос.н. Аблазов К.